

Skriveforskning i et andrespråksperspektiv

Av Anne Golden og Rita Hvistendahl
Universitetet i Oslo

Sammendrag

I artikkelen presenteres forskning på skriving på norsk som andrespråk fra andrespråksforskningens begynnelse i Norge i 1980 og fram til i dag. Formålet er å få en oversikt over den forskningen som er utført, og hvilke områder innenfor andrespråksskriving i Norge som det i dag finnes kunnskap om. Artikkelen gjør opp status og definerer videre forskningsbehov. En slik kunnskapsbase kan være til nytte både for dem som søker kunnskap om temaet andrespråksskriving, og for forskere som skal utforme nye forskningsprosjekt på feltet andrespråksskriving. Artikkelen redegjør for eksisterende datamateriale og kategoriserer studier av skriving på andrespråket på grunnlag av både det datamaterialet som er brukt, og de trekkene ved skrivingen som studiene fokuserer. Gjennomgangen viser at det finnes et stort antall studier av språknivået i tekster skrevet av innlærere, et mindre antall studier av tekstnivået og spredte studier av noen kontekstuelle aspekt ved andrespråksskriving.

Nøkkelord: andrespråksskriving, forskningsoversikt, litterasitet

Innledning

I denne artikkelen ønsker vi å løfte fram studier av skriving på andrespråket i Norge. Hensikten med artikkelen er å gi en oversikt over norske studier av andrespråksskriving og hvilke kunnskapsområder de dekker, og å syn-

liggjøre forskningsbehov. Vi deler studiene inn i tre kategorier: studier av tekst på språknivå, studier av tekst på tekstnivå og studier av kontekst. I oppsummeringen trekker vi også inn perspektiv fra litterasitetsforskning. Forhåpentligvis vil denne forskningsoversikten lette arbeidet for dem som vil sette i gang nye skriveforskningsprosjekt.

Forskning på andrespråket i Norge startet rundt 1980, og hovedfagsstudenter i nordisk språk stod for mye av forskningen. De fleste av disse hovedoppgavene var studier av elevers norskferdigheter, særlig analyser av mellomspråkstrekk i elevtekster, som studentene i hovedsak hadde samlet inn selv. Av de 80 hovedoppgavene i språkvitenskap som ble levert ved norske universitet i perioden 1980 til 2005, hadde bare seks fokus på selve tekstutformingen (Golden, Kulbrandstad og Tenfjord 2007), mens det var over 30 oppgaver som brukte skriftlige mellomspråkstekster som datagrunnlag for andre analyser. I disse oppgavene ble altså ortografi, syntaks, morfologi og ordforråd studert mer eller mindre uavhengig av tekst-sammenhengen. I tidsrommet fra 2005 og fram til 2010 finner vi i tillegg ni oppgaver¹ som bruker skriftlige tekster som datagrunnlag, ingen av disse fokuserer på tekstutformingen. De seks hovedoppgavene som ble kategorisert som tekststudier, er også heterogene. De inkluderer tekstbinding (både logiske relasjoner og koherensmarkører), leksikalsk tetthet og variasjon og oppbygging av argumenter i tekster.

På doktorgradsnivå er det ingen som har hatt skriving på andrespråket som tema, men i noen doktorgradsavhandlinger utgjør skriftlige tekster fra andrespråksbrukere del av datagrunnlaget, som Hvistendahl (2000), Nistov (2001) og Svendsen (2004).

Metode

For å få oversikt over studier av andrespråksskriving har vi søkt i databasene DUO, BORA, DIVA, BIBSYS, SkrivBIB², NORDBAS og nb.no, i tidsskriftene *Norsk som andrespråk (NOA)*, *Nordens språk som andrespråk (NORDAND)*, *Norsk pedagogisk tidsskrift*, *Nordic Studies in Education* og *Scandinavian Educational Research*. Det er søkt på emneordene andrespråksskriving, andrespråk, skriving, språklige minoriteter, tospråklig og minoritetselev. I tillegg er sentrale forskere på andrespråksfeltet kontaktet for innhenting av informasjon om forskning på andrespråksskriving i Norge.³

En presentasjon som omfatter de fleste studier av skriving på norsk som andrespråk over et tidsrom på 30 år, krever kategorisering. Vi har valgt tre kategorier: studier av tekster på språknivå og på tekstnivå og studier av skrivekonteksten. De to første kategoriene dreier seg om studier av selve teksten, inspirert av Kjell-Lars Berges (2005) gjennomgang av besvarelsene i KAL-materialet. Analysen på språknivå undersøker ”hvordan den språklige ressursen er utnyttet i besvarelsene. Med ”språk” menes her fenomener som setningsbygning, bøyningsformer, ordforråd og bruk av stilistisk register (Berge 2005:93). Analysen på tekstnivå undersøker ”hvordan besvarelsene framstår som helheter, og hvordan de er strukturert” (Berge 2005:93). Vi vurderer denne inndelingen som et hensiktsmessig utgangspunkt også for vårt materiale siden de aller fleste studiene nettopp er studier av tekster. Den tredje kategorien, som inneholder studier av konteksten for andrespråksskriving, dreier seg om spredte studier som har det til felles at de ikke omhandler skriftlige tekster i seg selv, men ulike aspekt ved noen av rammene for skriving på norsk som andrespråk, som opplæring, vurdering og sosial praksis. Inndelingen er selvfølgelig ikke uproblematisk. Noen studier har fokus på flere aspekt ved andrespråksskriving, mens vi har kategorisert dem ut fra hva vi oppfatter som hovedfokus i studien. Andre studier har hovedfokus på andre temaer enn skriving, men vi har fokusert på skriveaspektene i disse studiene når vi har kategorisert dem. Det vil si at vi også har utøvd skjønn når vi har kategorisert studiene, og at noen studier kunne ha vært plassert i en annen over- eller underkategori ut fra et annet skjønn.

Eksisterende materiale for studier av andrespråksskriving

Siden mange studier tar utgangspunkt i det samme datamaterialet, presenterer vi disse større tekstbasene først og tar opp de enkelte studiene i neste kapittel. Flere av disse tekstbasene er fortsatt tilgjengelige for videre forskning.⁴ Det er samlet inn tekster både fra elever i grunnopplæringen og voksenopplæringen og fra studenter ved universitetenes norskkurs. Datamaterialet blir presentert i kronologisk rekkefølge.⁵

Studentmaterialet

Våren 1983 samlet Anne Golden og Anne Hvenekilde inn tekstmateriale skrevet av alle studenter på norskkurs trinn 2–4 ved Universitetet i Oslo. I

tillegg til en diktat fikk studentene i oppgave å skrive to tekster hver. Til den ene teksten fikk de utlevert en tegneserie med tre ruter (om tegneseriefiguren Alfredo som kokk), og de fikk spørsmålet *Hva skjer? Fortell!* I den andre oppgaven fikk studentene valget mellom å skrive a) *En film jeg har sett* eller b) *En bok jeg har lest*. Begge oppgavene inviterte altså til at studentene skulle skrive narrativer, enten en historie de skapte selv, eller en gjenfortelling av en handling med rom for vurdering. Studentene fikk oppgavene to ganger med 11 ukers mellomrom i løpet av ett semester, og de oppgav morsmålet sitt og trinnet de gikk på. Rundt 160 studenter deltok, de fleste begge ganger. Bare noen få av tekstene som er skrevet til tegneserien, er blitt studert. Dette materialet refereres til som Alfredo-tekstene og helheten som studentmaterialet.

NOMIS-materialet

Norsk Mellomspråk I Skolestiler (NOMIS-materialet) er samlet inn av Anne Hvenekilde, og består av stiler skrevet av ”alle fremmedspråklige elever”⁶ i grunnskolen i Oslo i januar 1984. Elevene kunne velge mellom oppgave a) *Min første skoledag* og b) *Hva skal du gjøre til sommeren?* Noen av disse tekstene, som er skrevet av elever med tyrkisk, urdu/hindi, arabisk, berberisk, tigrinja, vietnamesisk og tagalog som morsmål, er samlet i Hvenekilde, Anne: *Norsk mellomspråk. 48 språkprøver*. Institutt for studiet av norsk som fremmedspråk, Universitetet i Oslo 1985.

ASK-materialet

Mange hovedfags- og masterstudenter har hentet materiale til oppgavene sine fra testbesvarelser skrevet til Språkprøven og Test høyere nivå som er utviklet av *Norsk språktest* ved Universitetet i Bergen. Det er nå laget et elektronisk korpus ASK (norsk AndreSpråksKorpus⁷) under ledelse av Kari Tenfjord nettopp med tekster fra *Språkprøven* og *Test høyere nivå*. ASK-korpuset består av tekster som har fått karakteren bestått på de to språkferdighetsnivåene, forfattet av innlærere med ti forskjellige morsmål (albansk, engelsk, nederlandsk, polsk, russisk, serbo-kroatisk, somalisk, spansk, tysk og vietnamesisk). Flere av tekstene er vurdert på nytt i henhold til det europeiske rammeverkets inndelinger (fra A1 til C2). I tillegg er det inkludert et kontrollkorpus hvor noen av de samme temaene er besvart av studenter med norsk som morsmål. Tekstene er grammatisk annotert (med ordklasse, setningsledd og morfologiske kategorier), og trekk som avviker fra normert norsk, er avmerket. Dette har resultert i at hver enkelt tekst i praksis har fått knyttet til seg en parallell inn-

født rekonstruksjon, slik at hele databasen framstår som et parallellkorpus. Personlige opplysninger om alle informantene er også lagt inn i ASK-korpuset, bl.a. alder, kjønn, utdanningsnivå, oppholdstid i Norge, norskkursdeltakelse, engelskkunnskaper m.m. Dette korpuset utgjør hoveddataene til ASK-ladden-prosjektet ved Universitetet i Bergen.⁸

GNIN-materialet

Vigdis Alver, Harald Berggreen og Kjartan Sørland, alle ved Høgskolen i Bergen, har samlet inn elevtekster over tre skoleår (2007–2010) fra flere grunnskoler i Bergen og omlandskommunene i forbindelse med prosjektet ”God nok i norsk? Læringsprosesser og læringsutbytte hos minoritets elever på grunnskolens 5.–7. trinn” (GNIN). 84 elever fra språklige minoriteter deltok, 20 av dem ble fulgt over tre år. Materialet består av fortellinger, saktekster og skriftlige tekster fra fagene samfunnsfag og naturfag, totalt i underkant av 600 tekster. I tillegg er det ca 200 tekster fra majoritetsspråklige elever i de aktuelle klassene. Formålet med prosjektet er å studere utviklingen av skriveferdigheter hos elever fra språklige minoriteter.

Materiale fra yrkesfaglig opplæring

Elisabeth Selj i samarbeid med Else Ryen, begge Universitetet i Oslo, har startet et prosjekt med innsamling av tekster fra elever på yrkesfaglig studieprogram i videregående skole. De skal samle tekster av rundt 60 elever med minoritetsspråklig og majoritetsspråklig bakgrunn. Hver elev skriver to tekster, i henholdsvis norsk og et yrkesfag.⁹

Oversikt over studier av andrespråksskriving i Norge 1980–2010

Her gjennomgår vi de enkelte studiene i de tre kategoriene: tekststudier på språknivå, tekststudier på tekstnivå og studier av skrivekonteksten. Det er først og fremst tekststudier på språknivå som bruker tekstbasene beskrevet ovenfor. I presentasjonen av studier på språknivå nevner vi derfor først studier av tekster fra disse basene, deretter studier basert på annet materiale.

Tekststudier på språknivå

I disse studiene er de skriftlige tekstene brukt som datagrunnlag for å beskrive og ofte sammenlikne trekk ved innlærerspråk og eventuelt relatere det til standardnorske varieteter ved bruk av norsk grammatisk faglitteratur,

forfatterne egen kunnskap om det norske språksystemet og/eller til kontrollmateriale samlet inn fra informanter med norsk som morsmål. Målet med studiene er å få kunnskap om innlærerspråket på et gitt tidspunkt eller utviklingen av det over tid. Resultatene er av den grunn mest interessante i et språkutviklingsperspektiv, og diskuteres til dels i Golden, Kulbrandstad og Tenfjord (2007). Vi har derfor ikke fokusert så nøye på disse, særlig ikke på resultatene fra de eldste studiene som ofte undersøkte flere trekk samtidig. Typisk for disse studiene er at de gjerne avsluttes med pedagogiske implikasjoner av funnene.

Studier av mellomspråk i skrift

NOMIS-materialet ble samlet inn tidlig og har vært flittig brukt i undervisningsøyemed ved Universitetet i Oslo. På grunnlag av dette materialet har Anne Hvenekilde publisert fem artikler, hovedsakelig med fokus på ortografi, der hun blant annet diskuterer forskjeller basert på morsmål. Hvenekilde (1985, 1986, 1987) har fokus på både språk- og tekstnivå i tekstene og søker til dels å se disse i sammenheng. Når vi har plassert dem under studier på språknivå, er det fordi de hører sammen og samlet sett har et språklig hovedfokus. I Hvenekilde (1985) består datagrunnlaget av 118 stiler skrevet av elever med tyrkisk og 93 elever med vietnamesisk som morsmål, alle 9–18 år gamle elever i 2.–9. klasse. Resultatet viser at de vietnamesiske og tyrkiske elevene har forskjellige ortografiske avvik. Disse funnene kan brukes til å argumentere for morsmålets betydning i utviklingen av andrespråket, og Hvenekilde diskuterer både morsmålets struktur, leseopplæring i Tyrkia og Vietnam, og elevenes familiebakgrunn som mulige forklaringskilder. En bearbejdet versjon av den samme studien er publisert som Hvenekilde (1990).

Fire av de tyrkiske elevene i Hvenekilde (1985) skrev den samme stilen to år etter, og i Hvenekilde (1986) analyseres syntaks, morfologi, ortografi, vokabular og tekstsammenheng med fokus på elevenes skriveutvikling. Den største forandringen fra 2. til 4. klasse for tre av elevene var utvikling av syntaktisk kompleksitet og forbedring av tekstsammenhengen, den fjerde hadde størst forbedring i ortografi. I tillegg sammenliknet 15 erfarne lærere disse elevenes progresjon med det som forventes av elever på samme alder med norsk som morsmål, og denne ble vurdert til å være innenfor det normalt forventede.

Hvenekilde (1987) studerte vokalgrafemene i norske stiler skrevet av 58 elever med arabisk og 89 elever med berberisk som morsmål fra det samme materialet. Vokalgrafemene i elevtekstene blir sammenliknet med

lydsystemet i elevens morsmål og norsk. Resultatene viser at elevene med arabisk og berberisk som morsmål forveksler enkelte vokalgrafemer, og at noen av disse forveksles også av elever med norsk som morsmål (*å* og *o*), andre sjelden (*i* og *e*). På grunn av stor spredning i alder og oppholdstid i Norge blant elevene med arabisk og berberisk var en nøyere analyse av forskjeller og likheter problematisk. I studien blir også innholdet av noen av besvarelsene på stilen *Min første skoledag* kommentert, siden noen elever beskriver hvor vanskelig skoledagen er, når de ikke forstår norsk.

NOMIS-materialet er også brukt av Helene Uri (2001) til å analysere tyrkiske elevers genusmarkering av substantiv på norsk. Totalt har 118 elever med tyrkisk som morsmål produsert 850 substantiv med genusmarkering. Uri finner at elevene har svært få genusfeil i norsk, og de substantivene som har fått avvikende genus, er nøytrumsord som er markert som maskulinumsord. Forklaringen som foreslås, er at flest substantiv i norsk er maskulinum, og at dette derfor overbrukes, det blir en default-markering. De som rettmessig blir markert som nøytrum, har enten høy frekvens i det norske skolespråket, eller elevene har lært en nøytrumstilordningsregel.

Studier av tekster fra Språkprøven og Test høyere nivå, inkludert ASK-materialet

Studiene til Eli Moe (2002) og Lisbeth Salomonsen (2002) er begge del av prosjektet *Den nye norsken* som presenteres i Sandøy og Tenfjord (2006). I en del av prosjektet studeres innlærerspråket til elever som har bestått *Språkprøven* og er sertifisert som 'gode nok', med det mål å gjøre rede for hva som er 'god nok norsk' for å delta i det norske samfunnet (Tenfjord 2006:187). Også hovedoppgavene til Aasne Vikøy (2004), Katrin Saarik (2004), Maria Moskvil (2004) og Ann-Kristin Helland (2005), og artikler basert på disse (Moskvil 2006, Helland 2006, Saarik 2006, Vikøy 2006) hører med i delprosjektet. De enkelte studiene viser så stor variasjon i språkbruk både hos den enkelte kandidaten og mellom kandidatene at Tenfjord hevder at det "kanskje ikkje er muleg å fastsetje bestemte krav til korrektheit eller til kva for strukturar som må vere etablerte i språk for å bestå Språkprøven" (Tenfjord 2006:208). Dette gjelder særlig de grammatiske og syntaktiske strukturene.

I sin masteroppgave med påfølgende artikkel undersøker Hilde Johansen (2007, 2008) i hvilke kontekster innlærere inverterer i tråd med standard norsk, og hun diskuterer årsaken til den variasjonen hun finner, om den kan forklares ved vanskeligheter med å identifisere foranstilte ledd

eller ved kapasitetsbegrensninger. Hun finner belegg i materialet for begge forklaringene. Data her er 10 besvarelser fra innlærere med 10 morsmål (til sammen 100 besvarelser) som har bestått *Språkprøven*. Det er disse dataene som nå utgjør demonstrasjonskorpuset i ASK-korpuset.

Helland (2008) presenterer i artikkelform en delstudie fra sitt pågående ph.d.-prosjekt om morsmålstransfer i tilegningen av tempus i norsk med data fra ASK-korpuset. Hun analyserer tekstene til innlærere med morsmålene somalisk og albansk med fokus på det hun kategoriserer som prototypisk og sekundær bruk av perfektum. Hun finner forskjellige mønstre i de to morsmålsgruppene og relaterer dette til morsmålet.

Marte Nordanger (2009) og Silje Ragnhildstveit (2009) leverte de første masteroppgavene fra ASK-ladden-prosjektet, og begge undersøkte mulig konseptuell transfer fra morsmålet. Nordanger studerte transfer i forbindelse med grammatikalisert definitiv referanse i tekster av russiske innlærere, og dette er også tema for artikkelen (Nordanger 2010). Ragnhildstveit studerte transfer i genustildeling i alle tekstene fra *Språkprøven*, og dette er også tema i Ragnhildstveit (2010a) og Ragnhildstveit (2010b).

Alle studiene som undersøker mulig morsmålstransfer, finner dette i større og mindre grad, og i en del tilfeller er forskjellene signifikante. Bruk av det elektroniske ASK-korpuset har gjort slike studier lettere, og Johansen (2010) argumenterer nettopp for fordelene ved å bruke et elektronisk korpus av transfer.

Eli Moe (2010) har undersøkt et utvalg syntaktiske strukturer i tekster til fem ulike morsmålsgrupper på nivå B1 og B2, dvs. til elever med engelsk, tysk, spansk, russisk og vietnamesisk som morsmål, for å undersøke om morsmålsbakgrunn og språklig nivå gir forskjeller i elevtekstene. Hun finner signifikante forskjeller mellom nivåene, men forskjellene blir mindre på det høyeste nivået innenfor de enkelte morsmålsgruppene. Når det gjelder forskjeller mellom morsmålsgruppene, er det oftest tekstene til de vietnamesiske elevene som skiller seg ut.

Roy Tveit (2009) sammenliknet inversjonsbruken i norsk hos innlærere som har og ikke har inversjon i morsmålet. Materialet er hentet fra ASK-korpuset, og tekster fra 30 polske og 30 tyske innlærere både fra *Språktesten* og *Test høyere nivå* er analysert. Resultatene viser at de tyske innlærerne som har inversjon i morsmålet, mestrer inversjon i norsk bedre enn de polske innlærerne som ikke har inversjon i morsmålet sitt. Resultatene er signifikante.

Også tidligere hovedoppgaver som er nevnt i Golden, Kulbrandstad og Tenfjord (2007), bruker materialet fra språktestene med ulikt fokus. Det

gjelder Lisbeth Salomonsen (1995) (og med tilhørende artikkel Salomonsen (2008)) som ser på *det*-setninger, Cecilie Carlsen Toledo (1995) som studerer subjektløshet og underinversjon hos spanskspråklige elever, Eli Moe (1996) som undersøker syntaktisk utvikling, Ole Stian Hovland (1997) som fokuserer på verbkonstruksjoner, Grethe Hagland (2005) som studerer kopula, og Sofie Emilie Holmen (2005) som ser på utfyllinger til adverbialene *før* og *etter* hos franskspråklige innlærere.

Golden (2008b) bruker også ASK-materialet, men denne studien kommenteres under Tekststudier på tekstnivå.

Studier fra prosjektet "God nok i norsk?"

Vigdis Alver (2010) har studert 74 tekster fra fem ulike sjetteklasser i Bergen kommune, 26 av tekstene er skrevet av elever fra språklige minoriteter. De fleste av elevene (23) hadde vært i Norge over seks år og fikk fagundervisning i ordinære klasser. Tekstene er skrevet som sluttprodukt etter en lengre undervisningsøkt i naturfag og samfunnsfag om emnene *Europa, middelalderen, verdensrommet, fotosyntesen* og *næringskjeder*. Elevene fikk oppgitt fem overskrifter som skulle være stikkord for skrivingen. Ordforrådet undersøkes, både antall løpeord og antall fagpregede ord, og antall innholdsmomenter i teksten kvantifiseres. I en helhetsbedømming ut fra generelle kriterier ble svært få tekster av elever fra språklige minoriteter plassert på høyeste nivå (7,6 prosent), og svært få tekster av de øvrige elevene ble plassert på det laveste nivået (6,3 prosent). Omtrent halvparten av tekstene til begge gruppene plasserte seg på mellomnivået, med tekstene til minoritets-elevene nederst i midtsjiktet og tekstene til majoritets-elevene øverst. På bakgrunn av funnene gir Alver skrivepedagogiske anbefalinger til faglærere som underviser elever fra språklige minoriteter.

Kjartan Sørland (2010) har undersøkt utviklingen av substantivfraser i tekster av åtte elever fra språklige minoriteter i 11–12-årsalderen og har sammenliknet tekster fra det første og andre året med skriveopplæring. Totalt dreier dette seg om 70 tekster, både narrativer og sakpregede tekster skrevet av elever med polsk, somalisk, arabisk, bulgarsk, thai og karen som morsmål. Sørland finner økende kompleksitet i substantivfrasene det andre året hos sju av de åtte elevene. Han finner også at morsmålsgruppene deler seg i to kategorier når det gjelder plassering av adleetet i substantivfrasene, uten at det kan relateres til strukturen i morsmålet.

Studier av annet materiale

I et par studier brukes materiale samlet inn i egen undervisning ved Universitetet i Oslo. Kirsti MacDonald (2003) har undersøkt hvilke uttrykksmåter 20 internasjonale studenter bruker når de skriver tekster til en tegneserie hvor været spiller en sentral rolle, og sammenlikner disse med uttrykksmåter i tekstene til 20 norske lærerstudenter. De norske studentene har større variasjon i selve beskrivelsen av værforhold og i måten å forsterke beskrivelsen på. Mens de internasjonale studentene bruker et enkelt adverb for å forsterke, bruker de norske studentene varierte sammensetninger. Marit McGhie (2005) ser på tilegnelse og bruk av ulike uttrykk for årsak og virkning hos fem internasjonale studenter. Gjennom tre innsamlinger av muntlige og skriftlige data sammenlikner hun bruken av *fordi* og *derfor* og *fordi* og *for* relatert til frekvens i standard norsk talespråk.

Elin Tjøstheim Støren (2007) bruker både skriftlige (fortellinger) og muntlige data samlet inn med to års mellomrom fra seks russiske kvinner i hovedoppgaven sin, og målet er å undersøke om kvinnene hadde stagnert i sin norskproduksjon. Hun finner at enkelte språktrekk (slik som underinversjon og utelatelse av *er* og ubestemt artikkel) ikke ser ut til å ha utviklet seg, mens andre ser ut til å være lært eller fortsatt er under utvikling.

Gro Paulsen (2009) har studert bruk av bestemthet i skriftlige norsktekster hos ni voksne innlærere fra Russland, Tsjetsjenia, Filippinene og Kina. Paulsen finner forskjellige avvik, flere i adjektivmorfologien enn i substantivmorfologien. Særlig skaper adjektivets bestemte artikkel problemer, den utelates. De ulike informantene har ulik utvikling, noen har økende avvik, andre avtakende. Formavvikene i forhold til målspråknormen ser imidlertid ut til å avta, mens bruken av kategorien bestemthet ikke ser ut til å øke hos innlærerne totalt.

Ina Holmeide Batsis (2006) har undersøkt den skriftlige produksjonen i norsk til fem voksne innlærere med gresk som morsmål og som i tillegg hadde ulike konfigurasjoner av engelsk, tysk, spansk og svensk i sitt språklige repertoar. Innlærerne skrev to fortellinger basert på to tegneserier hver. Formålet med studien var å undersøke i hvilken grad morsmålet og andre språk påvirket deres skriftlige tekster på norsk. Hun fant at andre språk innlærerne hadde lært, påvirket skriftlig norsk i større grad enn morsmålet, særlig når det gjaldt form. Språk som var typologisk nær norsk, hadde størst innflytelse. Morsmålet påvirket norsk skriftlig kun ved overføring av betydning.

Noen av de tidligere hovedoppgavene nevnt i Golden, Kulbrandstad og Tenfjord (2007) er også utgitt i tidsskriftet NOA i en noe bearbeidet utgave,

slik som Mangerud (1989) (hovedoppgaven er fra 1988 og undersøker tyrkiske elevers mellomspråk) og Nistov (1991) (hovedoppgaven er fra 1989 og analyserer tyrkiske elevers utvikling av mellomspråket over en toårsperiode med særlig vekt på morsmålspåvirkning). Andre hovedoppgaver som bruker skriftlige tekster, er Andenæs & Golden (1980) som studerer trekk ved mellomspråket hos arabiske, pakistanske og tyrkiske elever, Tenfjord (1983) som ser på utviklingen av mellomspråket til vietnamesiske elever, Hilditch (1990), som analyserer tidssignaler i iranske elevers mellomspråk, Lie (1993) som ser på nominalfraser i norsk mellomspråk, Brautaset (1994) som undersøker inversjon i norsk mellomspråk, Randen (1999) som fokuserer på aspektmarkering hos norske, russiske og russiske innlærere i norsk, Wågønes (1999) som undersøker sammenhengen mellom bøyningsmorfologi og generell språkferdighet, Simonsen (2004) som ser på inversjon i norsk mellomspråk, og Vestvik (2005) som studerer passivkonstruksjoner i norsk mellomspråk.

Oppsummering

Som nevnt har tekststudiene på språknivå et annet mål enn å studere tekstutformingen. Det er språkutviklingen som står i fokus. Mange av disse studiene ser etter morsmålsinnflytelse, andre søker bare å beskrive trekk ved norsk mellomspråk. Ulike trekk er blitt undersøkt, og syntaksen dominerer, noe som samsvarer med den internasjonale trenden (Golden, Kulbrandstad og Tenfjord 2007).

Tekststudier på tekstnivå

Tekststrukturer/tekstopbygging

Blant studiene på tekstnivå finner vi et knippe som fokuserer på oppbyggingen av tekstene gjennom tekstbinding, slik som setningskobling, logiske relasjoner og leksikalske valg og gjennom variasjon av tempusformer.

I sin hovedoppgave med påfølgende artikkel studerer Anne Marit Vesterås Danbolt (1999, 2001) leksikalsk kohesjon og setningskopling i fortellinger skrevet av ti elever i 8. klasse. Hun finner at minoritetselevene bruker et mindre ordforråd enn sine norske medelever, og at de har avvik i tekstbindingen. I en artikkel (Danbolt 2004) analyserer hun nærmere tekststrategiene til to av de samme elevene. Elevene skrev en tekst med tittelen ”Innestengt i heisen”. På forhånd hadde de fått oppgitt formuleringer som

skulle inkluderes i besvarelsen. Danbolt studerer de leksikalske valgene de to elevene gjør, og finner at de har ulike tekststrategier, den ene en ekspanderende, den andre en repeterende tekststrategi.

Datagrunnlaget i Seljs studie presentert i to artikler (1999, 2002) er hentet fra ti stiloppgaver skrevet på et deltidskurs i norsk for tospråklige lærere fra Pakistan, Tyrkia, Vietnam og Polen som alle kom til Norge i voksen alder. Stilene er vurdert av erfarne norsklærere etter korrigeringspraksis for språkfeil i ortografi, morfologi og syntaks og delt i tre grupper. Selj analyserer de seks beste tekstene og sammenlikner dem med tekster skrevet av en kontrollgruppe med norsk som morsmål. Målet med studien er å kartlegge systematiske trekk som skiller disse tekstene fra tekster skrevet av brukere av norsk som morsmål, og fokuset er på bruk av konnektiver og diskursmarkører. Resultatet viser at det var mye mindre variasjon både av konnektiver og diskursmarkører i innlærertekstene enn i tekstene fra kontrollgruppa, både når det gjelder variasjon av typer (f.eks. både additive og kausale konnektiver) og i variasjon innenfor de enkelte typene (f. eks. ulike kausale konnektiver). Selj diskuterer mulige årsaker til dette skillet på bakgrunn av innlærernes muligheter for input, språklig samhandling og motivasjon.

Selj (2010) handler om hvordan 14 minoritetsspråklige elever på 9. årstrinn mestrer det å skrive utbygde, fortellende tekster på norsk. Materialet er fortellende norskoppgaver om andre verdenskrig med spesielt fokus på jødernes situasjon, og en videreføring til flyktningssituasjonen i verden i dag, et tema klassen hadde jobbet med både i samfunnsfag og i norsktimene. Målet var å få fram hva som karakteriserer tekster skrevet av elever som læreren hadde vurdert som de sterkeste andrespråksskriverne, de middels sterke og de svake. Spesielt ble det fokusert på hvordan andrespråksskriverne strukturerte sine narrative tekster, hvordan de uttrykte *tid og tidsrelasjoner* og eventuelt maktet å skape *forgrunn og bakgrunn* i tekstene. Noen av de svakeste elevene fikk aldri skrevet noen lengre sammenhengende tekst, og noen av de middels sterke elevene skrev faglig utgreiende tekster, som delvis var avskrift, med uklare uttrykk og struktur, og de holdt seg til preteritum. Tekstene til alle de sterkeste elevene og noen av de andre hadde grunnform som en fortelling, med velutviklede bakgrunns-elementer enten på lokalt og/eller på globalt nivå. Noen av elevene hadde avansert tempusbruk. Til slutt i artikkelen diskuteres noen didaktiske implikasjoner.

En tidlig fagartikkel særlig beregnet på lærerstudenter finner vi i Kulbrandstad (1992). Den kan karakteriseres som typisk for denne tidlige pe-

rioden av andrespråksstudier fordi den inkluderer et forslag til pedagogisk opplegg i klassen. Kulbrandstad presenterer ulike trekk ved andrespråkskriving eksemplifisert ved tekster skrevet av ungdomskoleelever. Hun peker på karakteristiske trekk (skillet tale – skrift), mottakerbevissthet (mye – lite informasjon), grafiske konvensjoner (tegn /bokstavstørrelse /avsnitt), direkte tale, sjangrer (fortelling, ikke-tidsrelaterede tekster) og varierte tidsuttrykk.

Av de tidligere hovedoppgavene studerer også Jorunn Frøili og Bernt-Erik Heid (1983), Kari Bratland Løvaas (1995) og Tore Høyte (1997) tekstbinding. Frøili og Heid bruker to eksamensbesvarelser på trinn 2 og 3 ved Universitetet i Oslo, Løvaas studerer 30 eksamensbesvarelser fra trinn 4 ved Universitetet i Oslo med referat fra lytteprøver, mens Høyte undersøker tekstene til 40 testtagere fra Språktesten og Test Høyere nivå og tekster skrevet til eksamen etter alternativ fagplan i norsk og sammenlikner med tekster fra en norsk kontrollgruppe.

Andre studier på tekstnivå

Det finnes flere studier av andrespråkstekster på tekstnivå som fokuserer på andre trekk enn tekstbinding. Det dreier seg om studier av argumenterende skriving, oppgavens og skriveemaets betydning for tekstutformingen og et par studier av innholdsaspekter knyttet til skriving på andrespråket.

Både Kirsten Palm (1997, 1998) og Ellen Beate Halvorsen (2007) studerer argumenterende skriving. I hovedoppgaven (1997) og i en påfølgende artikkel (1998) henter Palm data fra elleve elever med ulike morsmål på et innføringskurs i videregående skole som besvarte skriftlig en langsvarsoppgave om ungdom og vold og fra en kontrollgruppe på 21 elever med norsk som morsmål. I tillegg fikk elleve minoritetselever og tolv majoritetselever en kortsvarsoppgave der de blant ti påstander skulle velge én de var enige i, og én de var uenige i, og begrunne valgene. Med unntak av det hun kaller ”typiske andrespråksfeil” hos elevene fra språklige minoriteter, fant ikke Palm store ulikheter mellom elevgruppene når det gjaldt oppbygging av argumentene, men hun så at guttene skrev stort sett kortere tekster enn jentene. Hypotesen, som gikk ut på at det ville være vanskeligere å argumentere på andrespråket, ble altså avkreftet.

Knyttet til prosjektet Norsk fagspråk 1997–2001, initiert av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, analyserte Ellen Beate Halvorsen (2007) tekster av studenter på en rekke ulike profesjonsutdanninger ved Høgskolen i Oslo, deriblant 91 tekster skrevet av studenter fra språklige

minoriteter. Halvorsen analyserte tekstene for å få kunnskap om utfordringene studenter fra språklige minoriteter møter når de skriver fagtekster. Hun fant at studentene hadde god kompetanse i å formidle et faglig innhold når de skulle gjengi eller presentere et hendelsesforløp, og at den kronologiske strukturen virket kjent for dem. Derimot fant hun tendenser i studentenes argumenterende tekster til presentasjon av fagstoffet istedenfor problematisering av faglige temaer. Dessuten beskriver Halvorsen setningskonstruksjonene i tekstene som relativt lite varierte.

Flere studier viser at skrivetema og oppgaveordlyd påvirker trekk i tekstene, også grammatiske. Etter å ha undersøkt tempusbruk og tempusbrudd i oppgaver med ulik ordlyd på eksamen på norsk kurs trinn 1 ved Universitetet i Oslo høsten 1988 viser Margaret Sandvik (1989) at ulik oppgaveordlyd gir ulike variasjonsmuligheter i tempusbruk, noe som kan være vanskelig å bedømme ved eksamen. Haugsvær (2009) undersøker i sin masteroppgave hvilke av tre oppgaveordlyder som best genererer en argumenterende tekststruktur. Resultatene er sprikende slik at det er vanskelig å trekke konklusjoner om oppgaveformuleringens konkrete betydning for tekststrukturen. Golden (2008b) illustrerer ved hjelp av ASK-materialet hvor nært ordforrådet er knyttet til tekstens tema. Hun studerte forekomstene av *ta* med metaforisk og konkret betydning i tekster skrevet av russiske, spanske og tyske testtakere og sammenlikner med forekomstene i det norske kontrollmaterialet. Resultatet viste at forekomsten først og fremst var avhengig av hvilken oppgave innlærerne hadde skrevet.

Studiene av oppgavens tema er først og fremst av metodologisk interesse. Resultatene viser at man i sammenlikninger av tekster må ta hensyn til tekstens tema, og at enkelte tema favoriserer ikke bare et bestemt ordforråd, men også spesielle grammatiske strukturer.

Et par studier skiller seg fra de øvrige studiene på tekstenivå fordi de har fokus på innholdet i tekster skrevet på andrespråket, dels på hvordan forfatterne av tekstene posisjonerer seg gjennom skrivingen. Golden (2008a) undersøker hvordan 53 utenlandske studenter med tysk, engelsk, fransk, tyrkisk og vietnamesisk som morsmål velger å skrive en historie til Alfredo-tegneserien. Litt over halvparten skrev oppgaven igjen etter 11 uker. Golden undersøker bl.a. hvilke valg studentene har tatt når det gjelder navn og nasjonalitet på Alfredo og TV-kokken, hva slags mat studentene mener blir laget, og hvordan studentene uttrykker at maten smaker vondt, og at de spytter den ut. Hun søker etter fellestrekk og variasjon mellom morsmålsgruppene og mellom de enkelte studentenes to versjoner og finner begge

delers både når det gjelder posisjonering i forhold til oppgaven, og når det gjelder ordvalg. Noen går inn i fortellingen og bygger opp en historie, andre distanserer seg og legger bare fram det de ser. Når det gjelder de valgene studentene har foretatt i utformingen av teksten, er variasjonen stor, men noen likheter innen morsmålsgruppene kan tyde på innflytelse fra morsmålet og de erfaringene studentene ellers har med seg.

Ingeborg Kongslie (2009) undersøker i artikkelen ”Translingval fantasi” hvordan nordiske skjønnlitterære forfattere som skriver på andrespråket, skildrer sine erfaringer og møter med det nye landet og språket. Hun konkluderer med at forfatterne særlig fokuserer på de positive og befriende opplevelsene av det å uttrykke seg skriftlig på et andrespråk. Ruben Palma, en av forfatterne hun omtaler, er oppvokst i Chile og skriver på dansk. Han uttrykker det slik i et intervju fra 2004: ”The most obvious advantage [of writing in a new/second language] is freedom”.

Studier av kontekst for skrivingen

I denne kategorien har vi samlet studier som fokuserer på noen kontekstuelle aspekt ved skriving på andrespråket norsk, slik som vurdering av skriving, skriveopplæring og skriving som prosess og sosial praksis. Et knippe studier handler om ulike aspekt ved vurdering av andrespråksskriving. Helga Arnesen (1995) vurderer i en artikkel (som også forekommer som et kapittel i hovedoppgaven fra 1992) om tre ulike kvalifiseringsveier til videre studier samsvarer. Hun fokuserer særlig på oppgavene som ble gitt til eksamen etter alternativ fagplan i norsk for fremmedspråklige elever to eksamensår, vurderer holdninger til retting og råd i vurderingsveiledningen og ser på typesvar. Oppgaveformulering, lengde, ordforråd, grammatikk og språklig egenferdighet blir kommentert og sammenholdt med vurderingsveiledning og med typesvar. I tillegg presenterer hun resultatene på en pilotundersøkelse der seks elever har gått opp til eksamen i norsk alternativ fagplan og Bergenstesten. Det er stort sett samsvar, men noen variasjoner finnes når standpunkt karakterer inkluderes.

Marte Monsens masteroppgave og tilhørende artikkel fra 2008 handler om ordforråd og leksikalske og formelle feil i besvarelser til Norskprøve 3. Hun undersøker hva som legges i begrepet kommunikativ funksjonalitet ved vurderingen av Norskprøve 3 (tidligere Språkprøven) og studerer ordforrådet i besvarelser som ble vurdert til bestått og til ikke bestått. Monsen

finner at ordforrådet ikke er gitt avgjørende betydning, men at rettskriving og grammatikk er blant de vesentligste vurderingskriteriene til Norskprøve 3.

An-Magritt Eide (2001) har studert utredning av rettskrivningsvansker hos elever med norsk som andrespråk gjennom en flerkasusundersøkelse av en 13-årig gutt med dysleksi og norsk som morsmål, en 13-årig gutt med dysleksi og urdu/punjabi som morsmål og en 12 år gammel gutt uten dysleksi og med urdu/punjabi som morsmål. Studien er basert på informasjon fra journaler, intervjuer og spørreskjema og analyser av feil i diktater og andre elevproduserte tekster. Eide finner at de to elevene med dysleksi ikke har sammenfallende feiltyper, men en overvekt av feil knyttet til manglende mestring av ortografisk stavingsstrategi. Begge elevene med urdu/punjabi har overvekt av fonologiske stavefeil. Det at de har norsk som andrespråk, kommer til syne i feil i setningsoppbygning og ordbøying. Hun konkluderer med at rettskrivningsvansker knyttet til dysleksi arter seg annerledes enn de som skyldes at elevene har norsk som andrespråk, og at det er behov for egne standardiserte dysleksitester for elever med norsk som andrespråk.

Ut fra elevers vurdering av hvor vanskelig norsk er, og læreres vurdering av hvor gode elevene er, har Lars Anders Kulbrandstad (1997) i et språkportrett studert de muntlige og skriftlige språkferdighetene til tolv elever med persisk og vietnamesisk bakgrunn i 3. og 8. klasse. Slik både elevene selv og lærerne deres vurderer det, har flere av elevene i 3. klasse problemer med å skrive norsk, mens elevene i 8. klasse stort sett vurderes som flinke til å skrive språket. De fleste av elevene gjør imidlertid flere rettskrivingsfeil enn medelever med norsk morsmål, og noen har store problemer med norsk ortografi.

I forbindelse med en studie av forståelsen av metaforiske uttrykk hos elever på grunnkurset i videregående skole undersøkte Anne Golden og Vibeke Larsen (2005) hvordan 61 elever med 20 forskjellige morsmål vurderte egne språkferdigheter i norsk og morsmålet. Elevene ble kategorisert etter deres generelle vurdering av språkferdighetene sine, om de mente de kunne norsk best, morsmålet best eller om de kunne begge språkene like godt. I tillegg ble de bedt om å gradere lytte-, snakke-, lese- og skriveferdighetene sine både på morsmålet og norsk. Samlet vurderte elevene de skriftlige ferdighetene sine i morsmålet som svake, men den høyeste gjennomsnittlige poengsummen – selv om den også var lav – fikk den gruppa som vurderte begge språkene som like gode. De elevene som mente de kunne morsmålet best, vurderte i gjennomsnitt de muntlige ferdighetene sine i morsmålet høyest. Den største språkgruppa (ca 40 prosent av elevene) oppgav at de

hadde urdu/punjabi som morsmål. Blant disse elevene var det særlig stor avstand mellom ferdighetene på morsmålet og norsk, særlig i skriving for de som mente de kunne norsk best, og i lesing for de som mente de kunne begge språkene like bra eller morsmålet best.

Opplæring i norsk for språklige minoriteter inkluderer også alfabetisering for voksne. I prosjektet ”Alfabetiseringstilbudet for voksne fremmedspråklige” støttet av Voksenopplæringsavdelingen i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 1992–1995 beskrives og vurderes undervisningstilbudet for voksne fremmedspråklige uten funksjonelle lese- og skriveferdigheter på norsk inspirert av den engelske litterasitetsforskeren Kenneth Levines (1986) syn på organisering av lese- og skriveopplæring. Vigdis Alver, Vigdis Lahaug, Kari Midttun og Elisabeth Bergander deltok sammen med Anne Hvenekilde, som var prosjektleder. Prosjektet som helhet er beskrevet i Hvenekilde (1996). Det inkluderer fire hovedfagsoppgaver, deriblant Alver (1995) som studerte mål og innhold i alfabetundervisninga og fant at elever og lærere hadde ulike forventninger til den. Mens de fleste elevene uttrykte at de hadde behov for å lære å snakke norsk for å greie seg i dagliglivet, var mange av lærerne orientert mot undervisning i lese- og skriveferdigheter. Med økende erfaring la lærerne større vekt på muntlige ferdigheter og elevenes allmenne sosiale og psykologiske behov.

Det finnes relativt få studier av selve skriveprosessen og hvordan skriveopplæring for elever fra språklige minoriteter praktiseres. Merete Lindahl (2007) har i sin masteroppgave studert i hvilken grad talesyntesen *Voxit Budgie Pro* fungerer som kompensatorisk skrivehjelpemiddel for elever fra språklige minoriteter i en innføringsklasse. Talesynteseprogrammet leser høyt for elevene det de har skrevet, for at elevene skal høre når de har stavet ordene feil. Resultatene er varierende. Metoden fungerer best når elevene lytter til andres tekster. De ortografiske feilene rettes oftest, men elevene legger ikke merke til egne syntaksfeil, bare andres.

Ellinor Haugård, Kirsten Palm og Karen T. B. Hernandez (1987) studerte skriveopplæringen på innføringskurs for språklige minoriteter og beskriver i sin rapport prosesskriving som en egnet metode i andrespråkopplæringen i norsk på grunn av et tydelig skriftspråkfokus, autentisk kommunikasjon omkring skriveprosessen og raske tilbakemeldinger fra læreren.

Selj (2008) utvider fokuset på prosesskriving som metode i undervisningen med eksempler på hvordan elevtekster kan analyseres på ulike nivåer med teksttype som overordnet nivå. Grethe Hilditch og Finn Aarsæther (2008) analyserer utviklingen i tekstene til en andrespråkselev på mellom-

trinnet som deltar i et mappevurderingsprosjekt, og legger vekt på samtale knyttet til respons og tekstpresentasjon som betydningsfulle for elevens andrespråksutvikling.

At skriving sammen med lesing inngår i sosiale sammenhenger og framstår som meningsseekende aktiviteter for elevene, beskrives som betydningsfullt i et omfattende aksjonsforskningsprosjekt i Osloskolen gjennomført av Kulbrandstad og Danbolt (2008). Som forskere intervenerte de i undervisningen og observerte at elevenes vekslning mellom bruk av norsk muntlig og skriftlig i ulike samhandlingssituasjoner styrket de språklige aspektene ved opplæringen. I en analyse av gjenbruk og skrivepraksis i 10. klasse som inkluderer arbeid med informasjon fra Internett, kommenterer Kulbrandstad (2005) noen elevers valg av tekster når de skal skrive forfatterportretter. De blir bl.a. bedt om å beskrive hvordan de har hentet fram stoffet og samarbeidet om det, og hun undersøker deres sanke- og strykepraksis. Særlig fokus får en minoritetsspråklig elevs arbeid med å forstå og gjenbruke en Internettekst.

Kari Anne Rødnes og Sten Ludvigsen (2009) har studert elevers meningsskaping i samtaler og skriving om en norsk skjønnlitterær tekst. Det dreier seg om et muntlig gruppearbeid og individuell skriving der tre elever deltar, to av dem er fra språklige minoriteter. Når elevene skriver individuelle tekster, kopierer de andres stemmer, både medelevers og lærebokas. De to elevene fra språklige minoriteter gjentar den tredje elevens poeng og klipper fra nettekster ganske direkte, noe som tyder på at de ennå ikke har gjort stoffet til sitt eget.

Rita Hvistendahl (2000) bygger i sin doktoravhandling om fire minoritetsspråklige elevers arbeid med norsk litteratur fra perioden 1860-1900, i bearbeidet versjon i boka *Eleveportretter. Fra det flerskulturelle klasserommet* (2001), på elevintervjuer og tekster som elevene har skrevet i norsk i videregående skole gjennom tre år. Tekstmaterialet omfatter både logger, lesejournaler, tekstutkast, ferdige tekster og lærerkommentarer i tillegg til skriftlige prøver, arbeidsoppgaver og småskrivning. I avhandlingen analyseres det skriftlige materialet som en kilde til utviklingen av elevenes resepsjon av litteratur på norsk over tid, og som kilde til informasjon om elevenes holdninger til språk, skolegang og undervisning. Elevenes skriftlige tekster får stor plass i avhandlingen selv om det ikke er elevenes skriveutvikling som har hovedfokus. Hvistendahl viser hvordan elevenes tekster endrer seg etter respons, særlig fra læreren, hvordan elevene posisjoneres seg i tekstene som elever i norsk skole med bakgrunn fra andre

land, og hvordan tekstene i noen tilfeller blir utgangspunkt for forhandlinger om identitet.

Undervisning

Høsten 2009 ble det opprettet et nytt studieemne på bachelornivå ved Institutt for lingvistiske og nordiske studier ved Universitetet i Oslo: Skriftkyndighet i et andrespråksperspektiv. Studielitteraturen på emnet består bl.a. av flere av de nevnte studiene fra Norge.¹⁰ Som del av eksamen skrev studentene en semesteroppgave, og 13 av de 26 studentene valgte å analysere tekster skrevet av innlærere med et spesielt morsmål, som de enten hadde samlet inn selv eller fikk utlevert. Flere kombinerte analyse av tekstoppbyggingen med spesielle trekk ved språket, eller de kombinerte det med forslag til undervisningsopplegg. Syv av studentene vurderte ulike opplegg i skriveopplæringen på norsk som andrespråk i Norge eller fremmedspråk i utlandet, en av disse så spesielt på visuelt innputt, en annen på bruk av IKT. Ellers undersøkte studentene behov for skriftkyndighet på en arbeidsplass i helsesektoren, studerte hvordan barnehagen legger til rette for språkutvikling ved bruk av tekster, så på tekstbinding i lærebøker, observerte undervisningen på en videregående skole for å se hvordan lærer og elever arbeider for å forbedre elevens skriveferdigheter, og undersøkte voksne elevers holdninger til skriveundervisning gjennom spørreskjema. En student tok utgangspunkt i Hylands presentasjon av læringsstiler (Hyland 2003:53) og testet disse i en klasse med voksne innlærere. Disse oppgavene er ikke publisert, men de nevnes her fordi de viser et større fokus på skriving som sosial praksis, altså en litterasitetsorientering.

Oppsummering

Da vi startet arbeidet med denne oversikten over studier av andrespråkskriving, forventet vi å finne relativt få studier, men det viste seg å være feil. Det er gjort et stort antall studier av andrespråksskriving fra 1980 fram til i dag, og mange av studiene er på hovedfags- eller masternivå. Men det foreligger ingen doktoravhandlinger eller andre større studier over masternivå som har hatt andrespråksskriving som sitt hovedfokus. Her skiller forskning av skriving på norsk som andrespråk seg fra forskning på norsk

som førstespråk, der det har kommet en rekke doktoravhandlinger om skriving de to siste tiårene, flere andre omfattende studier, og en stor skalaundersøkelse, KAL-studien (se Smidt 1993, Igland og Ongstad 2002 og Dysthe og Hertzberg 2007 for framstillinger av norsk skriveforskning). Forskjellen kan forstås i lys av andrespråksforskningen som et relativt ungt forskningsfelt i Norge.

Det aller meste av skriveforskningen på andrespråket i Norge hører til i kategorien språknivå, bare en liten del i kategorien tekstnivå, og noen studier inkluderer begge nivåer. Denne fordelingen er naturlig siden det i den første fasen av andrespråksstudier i Norge var viktig å dokumentere hva som karakteriserer norsk mellomspråk, hva som var kjennetegn ved innlæreres språk på et gitt tidspunkt, eller hvordan det utviklet seg over tid. Dette er interessant i seg selv, særlig når en sammenlikner med utviklingen av språk som har andre karakteristika enn norsk. Dessuten kan fokuset på mellomspråk i denne fasen blant annet ha bunnet i et pedagogisk ønske om å bidra til å forbedre innlærernes norsk. Kunnskaper om det norske innlærerspråket, særlig det å finne fram til karakteristiske trekk, både generelt eller for enkelte grupper, kan omsettes til pedagogisk praksis. Det å se på selve *tekstutformingen* i et andrespråksperspektiv kan nok også motiveres ut fra et pedagogisk perspektiv, for elever og studenter skriver tekster som vurderes, og karakterene vil bestemme deres videre utdanning og yrkeskarriere. Studier og analyser av tekstutforming i et andrespråksperspektiv supplerer fokuset på overgangen fra skriving på morsmålet til skriving på målspråket med en oppmerksomhet om at også andre sider av bakgrunnskunnskapen til innlærerne må trekkes inn, og at de forholder seg til skriftnormene og skriftkulturen i det norske samfunnet i gitte kontekster. Når det gjelder den tredje kategorien, studier av kontekst for skrivingen, finner vi noen få studier av vurderingspraksis, skriveopplæring og skriving som sosial praksis. Riktignok peker noen av studiene på språk- og tekstnivå på pedagogiske implikasjoner av funnene, men det er først og fremst studier de siste 10–15 årene som har fokus på ulike kontekstuelle aspekt ved andrespråksskriving.

Som flere forskere hevder når de presenterer forskningssynteser, som bl.a. Norris & Ortega (2006), og metaanalyser, som Oswald & Plonsky (2010), har selve kategoriseringen stor betydning for analysen og tolkningen av resultatet. Forskningsoversikten i denne artikkelen kan verken klasifiseres som en forskningssyntese eller en metaanalyse siden vi har prøvd å få med de fleste norske studier av andrespråksskriving. Likevel får kategoriseringen betydning for den oppsummeringen vi foretar av studiene.

Ved å presentere forskningsdesign og funn i flere av studiene har vi forsøkt å gjøre kategoriseringen transparent på en slik måte at den framstår som åpen for diskusjon.

Oversikten over de studier av andrespråkskriving som finnes i dag, avdekker noen forskningsbehov. Barton og Hamilton (2000) peker på hvordan litterasitet – eller skriftspråkshandlinger – utvikles som praksis i sosiale sammenhenger:

[...] at the same time, practices are the social processes which connect people with one another, and they include shared cognitions represented in ideologies and social identities. Practices are shaped by social rules which regulate the use and distribution of texts, prescribing who may produce and have access to them. They straddle the distinction between individual and social worlds, and literacy practices are more usefully understood as existing in the relations between people, within groups and communities, rather than as a set of properties residing in individuals. (Barton & Hamilton 2000: 7–8)

Dessuten framhever Barton og Hamilton (2000) at lesing og skriving finner sted i gitte kontekster og kan beskrives som skriftspråkhendelser:

[...] literacy events are activities where literacy has a role. Usually there is a written text, or texts, central to the activity and there may be talk around the text. Events are observable episodes which arise from practices and are shaped by them. The notion of events stresses the situated nature of literacy, that it always exists in a social context. (Barton & Hamilton 2000: 8–9)

Slik inkluderer sosial teori om litterasitet både praksis, hendelser og tekster. I tråd med dette synet etterlyser vi studier av skrivehendelser og skrivepraksiser på andrespråket både i skolen, i arbeidslivet og i hjemmet med et større fokus på innlæreren som skaper av teksten, og mer forskning på lesing og skriving i sammenheng.

Andrespråksinnlærerne har som gruppe økt i omfang og blitt mer sammensatt de siste 10–20 årene. Ikke minst er det i dag langt flere elever fra språklige minoriteter som får hele grunnopplæringen sin i Norge. Dermed har både behovet og mulighetene økt for grundigere og mer omfattende studier av skriveopplæring for elever på ulike stadier i

skriveutviklingen på andrespråket. Det finnes foreløpig ingen studier av språkveksling som støtte for elevenes skriveprosesser eller av betydningen av lærer- og elevrespons for andrespråkelevenenes skriftspråklige utvikling. Dessuten har det først nylig kommet studier som følger andrespråkelevers skriftspråksutvikling over tid (Alver 2010, Sørland 2010). Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning, som ble opprettet i 2009, og det nye studieemnet om skriving på andrespråket ved Universitetet i Oslo kan på ulike måter bli viktige i denne sammenhengen.

Som denne oversikten har vist, har vi i Norge fortsatt ikke hatt de store, overgripende forskningsprosjektene knyttet til andrespråk, tospråklighet og språkmangfold i et litterasitetsperspektiv, altså den typen studier som går utover selve skriveproduktet og heller ikke nødvendigvis holdes innenfor de pedagogiske rammene.¹¹

Noter

1. Dette er Batsis (2006), Støren (2007), Johansen (2007), Monsen (2008), Paulsen, (2009), Haugsvær (2009), Tveit (2009), Nordanger (2009), Ragnhildstveit (2009).
2. SkrivBIB er en ny bibliografi over nordisk skriveforskning opprettet i et samarbeid mellom Skrivesenteret, Kunnskap i skolen (UiO) og Høgskolen i Vestfold.
3. Likevel kan nok noen studier være oversett, og vi vil sette stor pris på å bli gjort oppmerksom på disse studiene.
4. Kontaktpersoner for Alfredo-tegneserien og NOMIS-materialet: Anne Golden, Universitetet i Oslo, ASK: Kari Tenfjord, Universitetet i Bergen
5. Det finnes også tekstbaser som ikke har vært brukt for studier av andrespråksforskning fordi de enten har hatt som formål å innhente kunnskap om tekstresepsjon snarere enn tekstproduksjon (PISA), eller fordi det ikke har vært mulig å identifisere tekster skrevet av språklige minoriteter (KAL-materialet).
6. I 1984 ble fremmedspråklige elever vanligvis definert som elever med et annet morsmål enn norsk.
7. www.ask.uib.no
8. www.uib.no/fg/akseladden
9. Kontaktperson: Elisabeth Selj, Universitetet i Oslo
10. Se: <http://www.uio.no/studier/emner/hf/iln/NOAS2104/h09/pensumliste.xml>
11. I forskningsprosjektet Barn og unges læringsforløp i Groruddalen, ledet av prof. Ola Erstad, Pedagogisk forskningsinstitutt, Universitetet i Oslo, og finansiert av Norges forskningsråd, er at av målene å få bedre forskningsbasert kunnskap om hvordan elever bringer med seg kunnskapselementer fra fritiden og i hjemmet til skolen, og hvordan denne eventuelt gjøres relevant og bringes opp som en del av læringsarbeidet på skolen. Prosjektet har fokus på "new literacies". Groruddalen er et område i Oslo med en høy andel innvandrerbefolkning, og prosjektet vil dermed omfatte elever fra språklige minoriteter, se <http://www.uv.uio.no/pfi/forskning/prosjekter/erstad-learning-lives/index.html>

Litteratur

- Andenæs, Ellen og Anne Golden 1980: *Norsk som fremmedspråk – en sammenliknende analyse av trekk ved skriftlig norsk hos arabiske, pakistanske og tyrkiske elever i Oslo-skolen*. Hovedoppgave. Universitetet i Oslo.
- Alver, Vigdis 1995: *Mål og muligheter i alfabetiseringsundervisningen for fremmedspråklige voksne*. Hovedoppgave. Universitetet i Bergen.
- Alver, Vigdis 2010: Bing bang smalt til ble universitetet til. I: H. Johansen mfl. (red.), *Systematisk, variert, men ikke tilfeldig*. Oslo: Novus, 65–77.
- Arnesen, Helga 1992: *Fagplan og eksamensformer*. Hovedoppgave. Universitetet i Oslo.
- Arnesen, Helga 1995: Validitet, reliabilitet og relevans for eksamen etter alternativ fagplan i norsk i videregående skole. *NOA* nr. 18, 18–86.
- Barton, David, Mary Hamilton & Roz Ivanic 2000: *Situated Literacies. Reading and Writing in Context*. London: Routledge.
- Batsis, Ina Holmeide 2006: *Når norsk er tredjespråk: tverrspråklig innflytelse i norskproduksjonen til innlærere med morsmål typologisk fjernt fra norsk, og andrespråk typologisk nærmere norsk*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo.
- Berge, Kjell Lars 2005: Tekstkulturer og tekstkvaliteter. I K.L. Berge mfl. (red.). *Ungdommers skrivekompetanse II*. Oslo: Universitetsforlaget, 11–190.
- Brautaset, Anne 1994: *Inversjon i norsk mellomspråk: en undersøkelse av inversjon i stiler skrevet av innlærere med norsk som andrespråk*. Hovedoppgave. Universitetet i Tromsø.
- Danbolt, Anne Marit Vesteraas 1999: *Tekststrategier i minoritetslevers fortellende tekster: en studie av leksikalsk kohesjon og setningskopling i fortellinger skrevet av minoritetslever i åttende klasse*. Hovedoppgave. Universitetet i Oslo.
- Danbolt, Anne Marit Vesteraas 2001: Tekstbinding i minoritetslevers tekster. En studie av leksikalsk kohesjon og setningskopling i fortellinger skrevet av minoritetslever i 8. klasse. *NOA* nr. 23, 15–50.
- Danbolt, Anne Marit Vesteraas 2004: Repetisjon versus ekspansjon. En studie av ordforrådet i to tekster skrevet av minoritetslever på ungdomstrinnet. *NOA* nr. 25, 1–16.
- Dysthe, Olga & Frøydis Hertzberg 2007: Perspektivartiklar. Kunnskap om

- skrivning i utdanning og yrkesliv – hvor står vi i dag? I S. Matre og T. Løkensgard Hoel (red.). *Skrive for nåtid og framtid*. Trondheim: Tapir, 10–28.
- Eide, An-Magritt 2001: *Utredning av rettskrivningsvansker hos elever med norsk som andrespråk. Hvordan kan man utrede rettskrivningsvanskene til elever med norsk som andrespråk på en måte som tar deres tospråklige situasjon i betraktning?* Hovedoppgave. Universitetet i Oslo.
- Frøili, Jorunn og Bernt-Erik Heid 1983: *"Jeg vil gjerne fortelle mye mer. Men jeg må beklage, fordi jeg har ikke mye ord": Om ordforråd og tekstbinding i norsk mellomspråk*. Hovedoppgave. Universitetet i Oslo.
- Golden, Anne 2008a: Lars Alfredo og kokken. I A. Næss & T. Egan (red.). *Vandringer i ordenes landskap. Et festskrift til Lars Anders Kulbrandstad på 60-årsdagen*. Vallset: Oplandske bokforlag, 120–33.
- Golden, Anne 2008b: Verbet *ta* i innlæreres norske tekster. I C. Carlsen, E. Moe, R. Oanæs Andersen & K. Tenfjord (red.). *Banebryter og brobygger i andrespråksfeltet*. Oslo: Novus, 17–28.
- Golden, Anne og Vibeke Larsen 2005: Egenvurdering av språkferdigheter og metaforforståelse blant minoritets elever i videregående skole. *NOA* nr. 1–2, 67–91.
- Golden, Anne, Lise I. Kulbrandstad og Kari Tenfjord 2007: Norsk andrespråksforskning – utviklingslinjer fra 1980 til 2005. *NORDAND* nr. 1, 5–46.
- Haugsvær, Karoline 2009: *Om oppgaveformuleringens oppgave: en testteoretisk undersøkelse av oppgaveformuleringens betydning for tekstkvalitet i skriftlige andrespråkstekster*. Masteroppgave. Universitetet i Bergen.
- Hagland, Grethe 2005: *Kopula i innlæringen av norsk som andrespråk*. Masteroppgave. NTNU.
- Haugård, Ellinor, Kirsten Palm og Karen T. B. Hernandez 1987: Prosessorientert skriveundervisning som metode i norsk som andrespråk. *NOA* nr. 5, 29–87.
- Halvorsen, Ellen Beate 2007: *Fagskriving og fagforståelse hos tospråklige studenter: en studie av tekster i profesjonsutdanninger*. Forskningsserie nr. 14. Lillestrøm: Høgskolen i Akershus.
- Helland, Ann-Kristin 2005: *I møte med eit tempusprominent språk: ei undersøkning av mellomspråka til vietnamesiske norsksinnlærarar*. Hovedoppgave. Universitetet i Bergen.
- Helland, Ann-Kristin 2006: I møte med eit tempusprominent språk. Ei un-

- dersøking av mellomspråka til vietnamesiske norskinnlærarar. I H. Sandøy & K. Tenfjord (red.). *Den Nye norske? Nokre peilepunkt under globaliseringa*. Oslo: Novus, 214–230.
- Helland Ann-Kristin 2008: Utviklingen av perfektum i individ og språksamfunn. *NOA* nr. 2, 23–49.
- Hilditch, Grethe 1990: *Tidssignaler – en analyse av en gruppe iraneres norske mellomspråk*. Hovedoppgave. Universitetet i Oslo.
- Hilditch, Grethe & Finn Aarsæther 2008: Andrespråkeleven og målspråket. I: M.E. Nergård & I. Tonne, *Språkdiraktikk for norsklærere – mangfold av språk og tekster i undervisningen*. Oslo: Universitetsforlaget, 43–66.
- Holmen, Sofie Emilie 2005: *Før å komme til Norge: utfyllinger til før og etter i franske innlæreres norske mellomspråk: en syntaktisk og stilistisk analyse*. Hovedoppgave. Universitetet i Bergen.
- Hovland, Ole Stian 1997: "Verb + partikkel". *Andrespråkselevar sin bruk av ein særeigen verbkonstruksjon i norsk: ei førebauende undersøking og det teoretiske grunnlaget*. Hovedoppgave. Universitetet i Bergen.
- Hvenekilde, Anne 1985: Ordformer i norske stiler skrevet av tyrkiske og vietnamesiske elever. *NOA* nr. 1, 81–98.
- Hvenekilde, Anne 1986: Norwegian essays written by four Turkish students in a bicultural class. *NOA* nr. 3, 66–93.
- Hvenekilde, Anne 1987: Feil i vokalgrafemene i norske stiler skrevet av elever med arabisk og berberisk som morsmål. *NOA* nr. 5, 1–28.
- Hvenekilde, Anne 1990: Riktige og gale ordbilder i stiler skrevet av tyriske og vietnamesiske elever. I L. Iversen Bjørkavåg, A. Hvenekilde og E. Ryen (red.). *Men hva betyr det, lærer?* Oslo: LNU/Cappelen, 175–197.
- Hvenekilde, Anne 1990: Tekstbinding og tekstoppbygging. I L. Iversen Bjørkavåg, A. Hvenekilde og E. Ryen (red.). *Men hva betyr det, lærer?* Oslo: LNU/Cappelen, 220–243.
- Hvenekilde, Anne, Vigdis Alver, Elisabeth Bergander, Vigdis Lahaug og Kari Midttun 1996: *Alfa og omega. Om alfabetiseringsundervisning for voksne fra språklige minoriteter*. Oslo: Novus forlag.
- Hvistendahl, Rita 2000: "Så langt 'vår' diktning tenner sinn i brann ..."
En studie av fire minoritetsspråklige elevers arbeid med norsk litteratur fra perioden 1860–1900. Doktoravhandling. Universitetet i Oslo.
- Hvistendahl, Rita 2001: *Elevportretter. Fra det flerkulturelle klasserommet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hyland, Ken 2003: *Second language writing*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Høyte, Tore 1997: *Tekstkoherens og tekstkvalitet. Ein koherensanalyse av skriftlege tekstar skrivne av både framandspråklege og norske elevar.* Hovedoppgave. Universitetet i Bergen.
- Igland, Mari Ann & Sigmund Ongstad 2002: Introducing Norwegian Research on Writing. *Written Communication* October 2002 19: 452–45.
- Johansen, Hilde 2007: *Ja takk, begge deler: en undersøkelse av variasjonsmønstre i anvendelse av invertert ordstilling i norske mellomspråktekster.* Masteroppgave. Universitetet i Bergen.
- Johansen, Hilde 2008: Inversjon i norsk innlærerspråk. En undersøkelse av variasjonsmønstre i skrevne tekster. *NOA* nr. 2, 50–71.
- Johansen, Hilde. 2010: Kontroll, Analyse, Reliabilitet, Innlærerkorpus og Transfer – Slik Egner seg Korpus til Studier av Transfer hos Innlærere. I H. Johansen mfl. (red.). *Systematisk, variert, men ikke tilfeldig.* Oslo: Novus, 160–174.
- Kongslie, Ingeborg 2009: Translingval fantasi – nordiske forfattarar som skriv på andrespråket. *NORDAND* nr. 1, 31–52.
- Kulbrandstad, Lars Anders 1997: *Språkportretter. Studier av tolv minoritetselevs språkbruksmønstre, språkholdninger og språkferdigheter.* Vallset: Oplandske bokforlag.
- Kulbrandstad, Lise 1992: ” – snip snap var eventyrene ferdig” – Arbeid med tekstoppbygging i norsk som andrespråk i grunnskolen. *NOA* nr. 15, 1–26.
- Kulbrandstad, Lise Iversen 2005: Vi skriver det jo helt om til våre egen ord, liksom. I P. Dyndahl & L.A. Kulbrandstad (red.). *High fidelity eller rein jalla?* Vallset: Oplandske bokforlag, 101–130.
- Kulbrandstad, Lise Iversen og Anne Marit Vesteraas Danbolt 2008: *Klasseromskulturer for språklæring: didaktisk fornying i den flerkulturelle skolen.* Vallset: Oplandske bokforlag.
- Levine, Kenneth 1986: *The social context of literacy.* London: Routledge & Kegan Paul.
- Lie, Linda: *Nominalfraser i norsk mellomspråk.* Hovedoppgave. Universitetet i Oslo.
- Lindahl, Merete 2007: *NORA – skjermen som snakker talesyntese. Om bruk av talesyntesen Voxit BudgiePro som kompensatorisk skrivehjelpemiddel for minoritetsspråklige i en innføringsklasse på videregående skole.* Mastergradoppgave. Universitetet i Oslo.
- Løvaas, Kari Bratland 1995: *Logiske relasjoner: tekstlingvistisk analyse av referat skrevet av to fremmedspråklige studentgrupper med utgangspunkt i henholdsvis foredrag og intervju som forelegg.* Hovedoppgave. Uni-

versitetet i Oslo.

- Mac Donald, Kirsti 2003: "Fy, hva for et vær har vi!": En sammenliknende studie av norske og utenlandske studenters beskrivelse av været. I J.E. Hagen mfl. (red.). *I Mannes Minne. Minneskrift til Gerd Manne*. Oslo: Forlaget Fag og Kultur, 41–52.
- Mangerud, Turid 1988: *Analyse av tyrkiske grunnskoleelevers norske mellomspråk*. Hovedoppgave. Universitetet i Oslo.
- Mangerud, Turid 1989: Analyse av tyrkiske grunnskoleelevers norske mellomspråk. *NOA* nr. 9, 1–110.
- McGhie, Marit Ruud 2005. Årsaksrelasjoner i tilegnelse av norsk som andrespråk. I S. Lie, G. Nedreid og H. Omdal (red.). *MONS 10: Utvalde artiklar frå det tiande Møte om norsk språk i Kristiansand 2003*. Forskningsserien nr. 47. Kristiansand: Høgskolen i Agder, 207–218.
- Moe, Eli 1996: *Språkutvikling og språktame: ein studie av samanhengen mellom syntaktisk utviklingsnivå og generell språktame hjå vaksne framandspråklege med nokre års skolebakgrunn frå Norge*. Hovedoppgave. Universitetet i Bergen.
- Moe, Eli 2002: Syntaktiske trekk i norsk som andrespråk på eit mellomnivå. *Nordica Bergensia* 26, 183–209.
- Moe, Eli 2010: Morsmålsbakgrunn og språkleg nivå i elevtekstar. I H. Johansen mfl. (red.). *Systematisk, variert, men ikke tilfeldig*, Oslo: Novus, 148–159.
- Monsen, Marte 2008: *Kommunikativ funksjonalitet kontra formell korrekthet: ordforrådsrikdom og leksikalske og formelle feil i besvarelser til Norskprøve 3 for voksne innvandrere*. Masteroppgave. Høgskolen i Hedmark.
- Monsen, Marte 2008: Funksjonalitet og korrekthet. Ordforråd og leksikalske og formelle feil i besvarelser til Norskprøve 3. *NOA* nr. 2, 6–22.
- Moskvil, Maria Elisabeth 2004: *Temporalitet i morsmål, målspråk og mellomspråk*. Hovedoppgave. Universitetet i Bergen.
- Moskvil, Maria Elisabeth 2006: Å samanlikne temporalitet i morsmål, målspråk og mellomspråk. I H. Sandøy & K. Tenfjord (red.). *Den nye norske?* Oslo: Novus, 231–245.
- Nistov, Ingvild 1989: *Mellomspråk og morsmål. Ei longitudinell undersøking av trekk i norske mellomspråkstekstar skrivne av fire tyrkiske elevar*. Hovedoppgave. Universitetet i Oslo.
- Nistov, Ingvild 1991: Mellomspråk og morsmål. Ei longitudinell undersøking av trekk i norske mellomspråkstekstar skrivne av fire tyrkiske elevar.

- NOA nr. 13, 1–195.
- Nistov, Ingvild 2001: *Referential choice in L2 narratives – a study of Turkish adolescent immigrants learning Norwegian*. Doktoravhandling. Universitetet i Oslo.
- Nordanger, Marte 2009: *Keiserens nye klær? Lingvistisk og konseptuell transfer i markeringen av grammatikalisert definit referanse i russiskspråklige og engelskspråkliges norske mellomspråk: en studie basert på ASK*. Masteroppgave. Universitetet i Bergen.
- Nordanger, Marte 2010: Transferbegrepets komplekse vesen og betydningen av strategi i språklæringen. I H. Johansen mfl. (red.). *Systematisk, variert, men ikke tilfeldig*, Oslo: Novus, 190–200.
- Norris, John M & Lourdes Ortega 2006: *Synthesizing research on Language Learning and Teaching*. Amsterdam: John Benjamins.
- Oswald, Frederick L. & Luke Plonsky 2010: Meta-analysis in Second Language Research: Choices and Challenges. *Annual Review of Applied Linguistics*, no 30, 85–110.
- Palm, Kirsten 1997: *Argumenterende skriving. En analyse av andrespråkstekster og førstespråkstekster fra videregående skole*. Hovedoppgave. Universitetet i Oslo.
- Palm, Kirsten 1998: Argumenterende skriving på norsk som andrespråk. NOA nr. 21, 16–54.
- Parma, Rubén 2004: Intervju med Alexander Taylor i Wilimantic: http://www.rubenpalma.dk/index.php?option=com_content&view=article&id=114&Itemid=163
- Paulsen, Gro 2009: *Bestemthet om bestemthet?* Masteroppgave, Universitetet i Oslo.
- Randen, Gunhild Tveit 1999: *Aspektualitet: en sammenlignende studie av norsk, russisk og russiske informanternes norske mellomspråk*. Hovedoppgave. Universitetet i Bergen.
- Ragnhildstveit, Silje 2009: *Genustildeling og morsmåltransfer i norsk mellomspråk: en korpusbasert studie*. Masteroppgave. Universitetet i Bergen.
- Ragnhildstveit, Silje 2010a: Genustildeling og morsmåltransfer i norsk mellomspråk. NOA nr. 26 (1), 30–55.
- Ragnhildstveit, Silje. 2010b. Komplexitetsteori og andrespråklæring ”Sommerfugleffekt”. I H. Johansen mfl. (red.). *Systematisk, variert, men ikke tilfeldig*, Oslo: Novus, 201–212.
- Rødnes, Kari Anne & Sten Ludvigsen 2009: Elevers meningsskaping av

- skjønnlitteratur – Samtaler og tekst. *Nordic Studies in Education* 02/2009, 235–249.
- Saarik, Katrin 2004: *Iblant jeg må vente svare – en typologisk undersøkelse av tilegnelsen av V2-regelen i indikativsetninger hos estisk- og finsktalende innlærere av norsk som andrespråk*. Hovedoppgave. Universitetet i Bergen.
- Saarik, Katrin 2006: Tilegnelsen av V2-regelen hos estisk- og finsktalende innlærere av norsk som andrespråk. I H. Sandøy & K. Tenfjord (red.). *Den nye norsken?* Oslo: Novus, 246–259.
- Salomonsen, Lisbeth 1995: *Pro-drop-parameteren og det-setninger: en undersøkelse av det-setningenes rolle ved fastsettingen av minusverdien på parameteren*. Hovedoppgave. Universitetet i Bergen.
- Salomonsen, Lisbeth 2002: Substantivfraser i norsk som andrespråk på et mellomnivå. I *Nordica Bergensia* 26, 211–220.
- Salomonsen, Lisbeth 2008: Pro-drop-parameteren: Det-setninger som utløser for subjektstvang? I C. Carlsen, E. Moe, R. Oanæs Andersen & K. Tenfjord (red.). *Banebryter og brobygger i andrespråksfeltet*. Oslo: Novus, 74–87.
- Sandøy, Helge og Kari Tenfjord (red.) 2006: *Den nye norsken? Nokre peilepunkt under globaliseringa*. Oslo: Novus forlag.
- Sandvik, Margareth 1989: Vi får hva vi ber om... Om forholdet mellom oppgaveordlyd og tekststrategi. *NOA* nr. 10, 29–46.
- Selj, Elisabeth 1999: Uttrykk for logiske relasjoner i norsk som andrespråk. *NOA* nr. 22, s. 91–116.
- Selj, Elisabeth 2002: Uttrykk for logiske relasjoner i norsk som andrespråk hos voksne. I I. Moen, A. Torp, K.I. Vannebo og H. Gram Simonsen (red.). *Utvalgte artikler fra Det niende møtet om norsk språk*, 198–210.
- Selj, Elisabeth 2008: Skrivning når norsk er andrespråk. I E. Selj og E. Ryen (red.). *Med språklige minoriteter i klassen*. Oslo: Cappelen, 131–155.
- Selj, Elisabeth 2010: utfordringer ved narrativ tekstskriving når norsk er andrespråk. *NORDAND* nr. 2, 35–59.
- Simonsen, Unni 2004: *Variasjon i skriftlige mellomspråk: en studie av innersjonsstrukturer*. Hovedoppgave. Universitetet i Oslo.
- Smidt, Jon 1993: *Ny skriveforskning i Norge, en oversikt*. Trondheim: Program for utdanningsforskning.
- Street, Brian 2003: What's "new" in New Literacy Studies? Critical approaches in theory and practice. *Current Issues in Comparative Education*, Vol. 5(2). Også tilgjengelig på

- <http://www.tc.columbia.edu/cice/Issues/05.02/52street.pdf>
- Støren, Elin Tjøstheim 2007: *"Jeg føler at jeg står på samme plass": en studie av russiske kvinners mellomspråk i lys av teorier om fossilisering*. Hovedoppgave, Universitetet i Oslo.
- Svendsen, Bente Ailin 2004: *Så lenge vi forstår hverandre. Språkvalg, fler-språklige ferdigheter og språklig sosialisering hos norsk-filippinske barn i Oslo*. Doktoravhandling, Universitetet i Oslo.
- Sørland, Kjartan 2010: Utvikling av substantivfrasar i tidleg innlærarnorsk. I H. Johansen mfl. (red.). *Systematisk, variert, men ikkje tilfeldig*. Oslo: Novus, 78–93.
- Tenfjord, Kari 1983: *Systematisk, variert, tilfeldig: ein kontrastivt basert analyse av mellomspråket til ei gruppe vietnamesiske ungdommar*. Hovedoppgave. Universitetet i Bergen.
- Tenfjord, Kari 2006: Kva er "god nok norsk?" I H. Sandøy & K. Tenfjord 2006 (red.). *Den nye norsken?* Oslo: Novus, 187–213.
- Toledo, Cecilie Carlsen. 1995: *Subjektløshet og underinversjon i spansk-språklige elevers norske mellomspråk: en tilnærming til spørsmålet om UGs rolle i voksen andrespråkstilegnelse*. Hovedoppgave. Universitetet i Bergen.
- Tveit, Roy G. 2009: *Inversjon i norsk: når polsk og tysk er morsmål*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo.
- Vestvik, Anna Maria Christina 2005: *Passivkonstruksjoner i norsk som andrespråk: et generativt perspektiv*. Masteroppgave. NTNU.
- Vikøy, Aasne 2004: *Med italiensk som morsmål og norsk som målspråk: ein typologisk basert studie av italienske informantar sitt tileigningsmønster av norsk subjektstvang og inversjon*. Hovedoppgave. Universitetet i Bergen.
- Vikøy, Aasne 2006: Med italiensk som morsmål og norsk som andrespråk. Ein språktypologisk basert studie med fokus på inversjon. I H. Sandøy & K. Tenfjord (red.). *Den nye norsken?* Oslo: Novus, 260–277.
- Uri, Helene 2001: Genusmarkering og hemmelighetskremmeri. I A. Golden & H. Uri (red.). *Anton: Andrespråk, tospråklighet, norsk. Festskrift til Anne Hvenekilde*. Oslo: UniPubForlag, 30–44.
- Wågønes, Anne Sofie 1999: *Riktig form = godt språk? Om sammenhengen mellom bøyningsmorfologi og generell språkferdighet*. Hovedoppgave. Universitetet i Oslo.

Abstract
L2 writing research

The present article reviews Norwegian research on Norwegian L2 writing from 1980 to the present. It presents the findings so far and the areas about which they provide information. The goal is to identify areas in which further L2 writing research is needed on the one hand, and on the other, for researchers working on new projects in this area. It presents currently available data, categorises articles according to the resources and corpora used and the areas of writing that are investigated. The review shows that there are numerous studies of register written from a language learner's perspective, a smaller number about textual levels, and scattering of studies of the contextual aspects of writing in the L2.

Key words: L2 writing, review article, language, text, context, literacy

anne.golden@iln.uio.no
r.e.hvistendahl@ils.uio.no